

**ЛИСТИ ГЕТЬМАНА ІВАНА МАЗЕПИ,
НАПИСАНІ У 1708 р. ДО ВЕЛИКОГО
КОРОННОГО ГЕТЬМАНА РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ
АДАМА СЕНЯВСЬКОГО
(Переклад-реконструкція із старопольської та латини
Володимира Пилипенка)***

12.

Ясновельможний мості Пане Воєвода Белзький Мій великий Милостивий Пане і Брате!

З поверненням мого кур'єра отримав *in profundo cultu* [з глибоким поклонінням] і *altissima* [найвищої] гідності В.М.М. Пана *aestimatione* [високоцінний] Ваш лист, за якого, коли *instruor de ilibato* [проявлено неослабну] до моєї особи *candore* [щирість] від В.М.М. Пана, і до спільних загальних інтересів *ferventissimo ardore* [палке прагнення], маю чим все життя *gloriarі* [хвалитися] і Речі Посполитій *gratulari* [виявляти подяку], до послуги В.М.М. Пану *quid valeant humeri quid ferre recusant* [братиму завдання, які посилені до виконання], в мені завжди *ebullit* [нуртує] бажання все *sine intermissione exequi* [не припиняючи, проводити], що мені *de super imponitur* [покладено зверху], бо я є *a tenoritudine principum mandatorum propentissimus observator at cultor* [виконавцем наказів принцепса]. *Succurs* [допомога] вже на марші під добрим командуванням панів полковників київського та білоцерківського, які за моїм наказом *dirigunt gressus* [прямими кроками] йдуть на Дубно до Сокаля, де на подальші свої дії буду чекати від В.М.М. Пана *plenam informationem* [повної інформації]. Резидент Князя Ї.мості Ракоція передав мені у руки два листи до свого правителя. З таким *expostulacia* [настійливим проханням], щоб їх переслали до В.М.М. Пана, від котрого вони могли безпечно б дійти до рук тих, кому належить, *adiungo* [пересилаючи] ті обидва листи і *committo* [додаю] *sollicitae* [прохання] В.М.М. Пану *curae* [попіклуватися], *quid opus fieri* [що належить зробити], сам же *ambio* [обходити, оточувати] буду *in totum aevum* [на всі часи]

В.М.М. Пана люб'язним і зичливим Братом
І слугою приниженим
Іван Мазепа [Jan Mазера]
Гетьман і Кавалер Його Царської Величності
Військ Запорозьких

У Білій Церкві
Травень 13/24 Року Божого 1708

Р. S. Неприятель на Березині у трьох місцях спорудив мости, через які начебто вже переправляються легкі волоські хоругви.

№ 25805

13.

Ясновельможний мості Пане Воєвода Белзький Мій великий Милостивий Пане і Брате!

Коли Ї.М. Пан Ротмістр, *retrogrado gressu* [повертаючись назад], їде до В.М.М. Пана від двору Його Царської Величності Пана мого Милостивого, тому з такої

* Продовження. Початок див.: Сіверянський літопис. – 2016. – №3. – С. 81- 88.

оказії набираюсь *impet pro solitio meo* [за своєю звичкою] *candore et ardore* [блиску та вогню шани] до В.М.М. Пана, для того, щоб демонструвати гідної Вашого Великого імені *obseruancyi* [повагу]. Мав би не лінитися і частіше писати до В.М.М. Пана без жодних штучних компліментів, бо *verus amor odit blanda verborum lenocinia* [справжня любов не любить потурати приємним словам], лише б стародавнім стилем відізвався б *si vales bene est* [якщо з тобою все добре], якби я щось мав гідне для В.М.М. Пана ознайомлення *occurreret* [йти на зустріч], для чого й тепер приходять до мене лише голі слова, *sine fuce* [без прикрас]. Відізватися мушу до В.М.М. Пана і те донести, що війська Його Царської Величності і війська неприязельські без жодних дій на одному місці *fixo pede subsistunt* [нерухомо стоять, як стовпи]. Коли неприязель рушить, оголосить про те незабаром *publica fama* [народний поголосок]. А я з великою честю В.М.М. Пана *aestimacia perpetuo cultu* [думку завжди поважаю] і бажаю бути

В.М.М. Пана люб'язним зичливим
Братом і слугою приниженим
Іван Мазепа
Гетьман і Кавалер Його Царської
Величності Військ Запорозьких

У Білій Церкві
травень 21 Року Божого 1708.

№25086

14.

Ясновельможний мості Пане Воєвода Белзький Мій великий Милостивий Пане і Брате!

Того ж дня, коли мій канцелярист пан Максимович повернувся від В.М.М. Пана, до мене дійшов лист від Двору Його Царської Величності Пана мого милостивого, виданий на руки І.Міц. Пана Українцева, з таким наказом, щоб я його зі спеціальним кур'єром до В.М.М. Пана відіслав.

Exequor [досягаючи] тоді *pro gloria* [для слави] *obsequi* [дотримання] наказу, а В.М.М. Пана *heroica vestigia* [героїчних кроків], про котрі мені *relatim* [ставлять до відома], *individuo* [індивідуально], постійної приязні пріоритети, що на кожному місці переслідують, бажаючи *intenso cordis voto* [від усього серця], щоб увесь *sterilis gleba* [безплідний ґрунт], *gloriosus* [славного] В.М.М. Пана *trita gressibus* [бойовими заходами], *in victricem* [у переможних] безсмертних тріумфів *assurgat messem* [заплодоносив]. *Commendiozem* [приводячи до порядку] моїм *serio iniunxi* [серйозно наказав], щоб військо *sub regidissima* [під командуванням] дотримувалося дисципліни, і всілякі *licencie* [вільності] та *exorbitancie coercere* [відхилення стримувати] старалися, про що нині до них і пишу. А В.М.М. Пана шановне ім'я в *omni tempore* [усі часи] *et loco veneror* [і в усіх місцях поважаю] і стараюся бути *perpetuo voto* [постійно]

В.М.М. Пана люб'язним зичливим Братом
і слугою приниженим
Іван Мазепа
Гетьман і Кавалер Його Царської
Величності Військ Запорозьких

Сподіваюся і я, що мені зверху накажуть з цілим військом звідси рушити і йти до Волині.

З Білої Церкви травень 21 Року Божого 1708.

№25087

15.

Ясновельможний мості Пане Воєвода Белзький Мій великий Милостивий Пане і Брате!

У листі від В.М.М. Пана *adiungo* [додано] доброзичливо і з охотою *tessaram* [настанову] і також її *refero* [відповідь], що на придушення неприязельської сили на-

писано *dextera Domini fecit virtulem* [правиця Господня підноситься], коли Ї.Мсць Пан Боур, генерал-лейтенант, шведський регімент за десять миль від Риги *victricibus zniosl armis* [отримав військову перемогу] і взяв у неволю живими 492 шведи. Тієї теперішньої кампанії *primitiae* [перші початки] нехай будуть *profelici omine* [провісниками] майбутніх воєнних операцій, *in secundam et faecundam* [і, по-друге, плодотворних] і безсмертних тріумфів над неприятелем, *messem* [урожаєм], який би В.М.М. Пан повністю зібрав *de prostratis hostium cadaveribus* [із трупів полеглих ворогів], *manibus* [руками], щиро бажаю.

Ad oriente [зі Сходу] доношу, що мій посол до сераскера тільки сьогодні повернувся і під час його там перебування *redijt* [з'явився] від Порти кур'єр з такою *innotescentia* [вісткою], що Реїз Ефенді, який був послом до противника, відправлений до сераскера із наказом на *expostulacia* [вимогу] до неприятеля *ratione succursu* [визначити обсяг допомоги]. А з таким *non constant* [не варто] не рахуватися. Буду і надалі від зичливих мені приятелів звідти проінформований і донесу В.М.М. Пану *candide* [чистосердечно]. А тепер *puro affecto manifestuie* [щиро бажаю і засвідчую], що я є

В.М.М. Пана люб'язним зичливим Братом
і слугою приниженим
Іван Мазепа
Гетьман і Кавалер Його Царської Величності
Військ Запорозьких

З Білої Церкви
травень 27 V.S. року Божого 1708.

№ 25808

16.

Ясновельможний мості Пане Воєвода Белзький Мій великий Милостивий Пане і Брате!

Лист В.М.М. Пана, написаний під Низьким з датою 9 червня, отримав через пошту *cum solito* [зі звичною] до Вашого імені *homagio* [пошаною], в котрому прочитав, що В.М.М. Пан задоволений від мене за *succurs* [сприяння] Речі Посполитій, *gratos concipit sensus* [відчуваючи приємність], *gratulor* [виявляю радість] за таку честь, що моя скромна допомога *promeriu* [заслуговує] собі у ласці В.М.М. Пана *gloriam* [пошану] і підтверджуючи *ad Vota* [дане слово], послав свій наказ до панів командирів, щоб марш був продовжений *citissimis passibus* [швидким кроком] призначеним В.М.М. Паном шляхом.

За надсилання *communicatio sciendorum* [обов'язкових повідомлень], що у вас *occurit* [відбувається], В.М.М. Пана дякую, і про те все звітуюся у листі до Ї.м. Резидента В.М.М. Пана і *intaminato candore* [із незаплямованою відвертстю] підписуюся

В.М.М. Пана люб'язним зичливим
Братом і слугою приниженим
Іван Мазепа
Гетьман і Кавалер Його Царської
Величності Військ Запорозьких

З Білої Церкви
червень 9/20 року Божого 1708

№ 25089

17.

Ясновельможний мості Пане Воєвода Белзький. Мій великий Милостивий Пане і Брате!

Через Ї. м. Пана хорунжого брацлавського, який повертався *secundis et foecundis passibus convenio* [з успішно і результативно виписаним документом] з належною честю, і віддавши відповідні почесті Його Великого Імені, так і тепер в інтересах В.М.М. Пана і цілої Речі Посполитої засвідчив перед Ї.м. Паном Хорунжим *facilitatem* [схильність], що і надалі в мені те ж бажання до послуг В.М.М. Пана *in sterilecset promptitudo* [в неоплатній готовності], котра *nutibus* [підсилюється] В.М.М. Пана *ad*

coram [нааявністю] ласки і приязні Його *consecro* [поважності], стараюся бути
В.М.М. Пана люб'язним зичливим
Братом і слугою приниженим
Іван Мазепа
Гетьман і Кавалер Його Царської
Величності Військ Запорозьких

З Білої Церкви
червень 10/21 року Божого 1708.

№ 25090

18.

Ясновельможний мості Пане Воєвода Белзький Мій великий Милостивий Пане і Брате!

Перебуваючи як у своїй, так і у чужій *substancyey* [стороні] Пан Максим Самулович, обиватель київський *hostili manu* [ворожою рукою] від Шведів *depraedatus* [знавав грабунків], *recurrat ad asillum* [наскоків], то з ласки В.М.М. Пана, за обивателя, як до людини, яка є під моєю владою, до В.М.М. Пана *instra* [звертаюся] і прошу, щоб В.М.М. Пан дозволив йому ту *suffragari* [підтримку], зобов'яжеш В.М.М. Пан *hoc pro actu* [цим актом] і мене до взаємного в подібних *occurencyach retaliacyey* [випадках відшкодування] і вічних собі послугах. За цим *iteralis geminando* [повторно надокучаю] моїм проханням, з тим заявляю, що до смерті є

В.М.М. Пана люб'язним зичливим Братом
і слугою приниженим
Іван Мазепа
Гетьман і Кавалер Його Царської
Величності Військ Запорозьких

З обозу під Стумгородкою
липень 21 року Божого 1708

№ 25091

19.

Ясновельможний мості Пане Воєвода Белзький Мій великий Милостивий Пане і Брате!

Два листа В.М.М. Пана, один з-під Низького від 11 червня, другий під Улановим того ж місяця датованим, у тих днях *in plena* [разом] від *eneratione* [шановної] Його особи отримав, у яких вказує В.М.М. Пан *quaerulos interponere dolores* [з болем] на лінівий марш і на примусові вилучення у війська, яке відіслане мною *pro ferendis* [для єднання] Речі Посполитої *suppetys* [під однією рукою] у Польщі. І сам не знаю *quid opus fieri* [що необхідно зробити] з тими людьми, котрим *fides pietas que nulla* [благочестя не має ніякої віри], мало не щодня через моїх довірених кур'єрів пишу до тих панів регіментарів *stimulato* [підштовхуючи] їх *arte* [щиро] до найшвидшого поспіху і наполягаю *in culcando unum idemque sub rigida paene* [під жорстким натиском], щоб жодних екзорбітацій* і грабунків не було, однак лише *fabula to narratur surdis* [то як розповідати історії глухому], грабують, як і де лише можуть, *per tot discrimina rerum* [через стільки моментів грізної небезпеки] поспішають, маючи гемогу [?] свої не знаю, чи *simulatas* [прикидаються], або є на те *veridicas rationes* [правдиві причини], голод і різні погрози від шляхти, котра *inhiat* [нетерпляче чатує] на їхнє життя і здоров'я, *ex hoc* [це] *motu et metu* [рух і страх] *sistunt gradum* [зупиняються] і доганяють на марші. А тому відсилаю сьогодні значну людину від себе до визначених панів моїх регіментарів, котрі мають від мене *iniunctum* [пропозиції], щоб щодня їх прискорював *ad citissimos passus* [найшвидшим кроком], *insolentiam* [нахабство] Козаків пильнував, і, зблизившись з ними, до Бреста повернувся, не сумніваюся, що наш спільний курс В.М.М. Пан побачить вже скоро *in opere belli* [у воєнних діяннях], лише було б достатньо провіанту і був би *securus* [безпечний] свого життя і здоров'я від шляхти. Я вже вдруге отримую власноручний наказ від Найяснішого Царя Їх Мості Пана мого милостивого, щоб я

* Вилучень.

поспішав для здійснення диверсії проти неприятеля, бо війська Його неприятеля під Могилевом переправляються. Здійснюючи *supremum* [вищу] волю відповідно до того *mandatum* [наказу] Найяснішого мого Принципала, наближаюся маршем до Києва, де стану за два дні, *brevi* [швидко] звідти *migraturus* [рухатимемося], і знову буду мати честь *praesentanci* [побачитись] з В.М.М. Пана *amplexus* [оточенням], *et unionis armorum* [і об'єднати зброю], у чому *indolere* [?] мушу *supra iniquam sortem meam* [у них є багато на моєму], однак *non segregabit* [не відділяючи] мене від тих, кому *semes pro semper candido voto* [завжди довіряють слово] В.М.М. Пана посвятив впевнено у правдиву приязнь, і ні відстань, ні *vicissitudo temporum* [мінливість часу] не змінить, що Я постійно до смерті є

В.М.М. Пана люб'язним зичливим
Братом і слугою приниженим
Іван Мазепа
Гетьман і Кавалер
Його Царської Величності
Військ Запорозьких .

З обозу від Переп'ятихи*
липень 5/25 року Божого 1708

Р. S. Доношу до В.М.М. Пана *fidissimo corde* [чистосердечно], що не лише шляхта погрожує відправленому війську *funesta clade* [смертельними неприємностями], але і одна поважна особа *qua sagu qua toga* [одягнута у тогу], яка залишається у *colligacyi* [у зв'язку] *intaminate* [незаплямованому] із Найяснішим Царем Їмстю, яка і у В.М.М. Пана часто буває і все бачить. Ця особа перестерігала моїх комендантів, щоб не йшли до Бреста, погрожуючи, що якщо не від неприятеля, то від шляхти і від самих жовнірів певно загинуть, *interposuit* [додаючи], що там великий голод. Не говорю зараз, хто є та особа, бо свого часу В.М.М. Пан сам буде знати.

№ 25092

* Perepetychi.

